

Cultuur en corona

Wetgevingsoverleg 28 april 2020

Aan de leden van de Vaste Kamercommissie OCW

Eén van de sectoren waar de corona-crisis enorme klappen uitdeelt is de cultuursector. Cultuur bestaat bij de gratie van publiek, bij het delen van verhalen en beelden. Door de (terechte) lockdown waartoe het kabinet heeft besloten is echter de gehele sector stilgevallen.

De minister erkent deze crisis en heeft 300 miljoen additionele middelen beschikbaar gesteld om de eerste noden op te lossen tot de zomer. Een belangrijke eerste stap voor een heel aantal instellingen om de crisis die nu speelt de komende maanden door te komen.

Een groot deel van deze middelen komen terecht bij de instellingen waar de minister een directe verantwoordelijkheid voor heeft. Dit zijn culturele instellingen die door het ministerie van OCW en de rijkscultuurfondsen worden gesubsidieerd en vallen onder het landsbelang. Naast deze instellingen stelt de minister hiervan 10% beschikbaar om te investeren in de vitale, regionale infrastructuur. Een voorbeeld van regionale infrastructuur die door corona in de problemen zijn geraakt is het Wilminktheater in Enschede. Dat trekt veel bezoekers uit heel Twente, het is de verblijfplaats van makers uit enkele landelijke instellingen en er is fors door de gemeente geïnvesteerd. De regio is bezorgd over het voortbestaan van deze instelling en vraagt duidelijkheid over de mogelijkheid van een rijksbijdrage. Ook het voortbestaan van een aantal kastelen met een museale functie komt door het wegvallen van publieksinkomsten in gevaar. Voorwaarde voor deze subsidie is een gelijke bijdrage van de gemeente en of de provincie.

Provincies nemen verantwoordelijkheid voor steun regionale culturele instellingen

Als provincies voelen wij een grote verantwoordelijkheid voor de culturele infrastructuur en veel provincies zijn bereid te investeren in culturele instellingen. Het betreft dan additionele middelen voor instellingen die niet onder de directe verantwoordelijkheid van de provincie vallen. Wij delen de zorg van de gemeenten die hier primair de zorg en dus ook de lasten voor dragen. Wij zien ook dat gemeenten op vele gebieden belast worden door de corona crisis. De provincies inventariseren in regionaal verband gezamenlijk met gemeenten welke instellingen direct steun nodig hebben. Ook zoekt elke provincie naar financiële mogelijkheden om deze regionale infrastructuur te ondersteunen. De provincies zijn helaas niet in staat om die gemeentelijke last over te nemen.

Laat provincies en gemeenten bepalen wat vitale, regionale infrastructuur is

Het voorstel van de minister is dat provincies en gemeenten zelf bepalen aan welke instellingen zij een bijdrage kunnen en willen leveren. De minister laat de regio hierover terecht bij de andere overheden. Deze overheden kunnen namelijk het beste inschatten welke instellingen cruciaal zijn voor de regionale infrastructuur. De rijkscultuurfondsen krijgen echter wel de opdracht de aanvragen te toetsen op landelijk belang. Wij vragen aandacht voor de gevolgen van het uitgangspunt om

middelen te beperken tot essentiële instellingen van landelijk belang. Het woord essentieel geeft al een duidelijke beperking. Dit betekent dat het overgrote deel vele (pop)podia, musea en filmtheaters buiten dit pakket blijft. De mogelijkheid bestaat dat de bijdrage die door gemeente en provincie is geregeld, niet wordt gematcht door de fondsen omdat de aanvraag niet voldoet aan het criterium landelijk belang. Hierdoor kan het zo zijn dat instellingen die regionaal van cruciaal belang zijn alsnog buiten de boot vallen. Gezien het feit dat de maatregel de vitale, regionale infrastructuur betreft vinden wij het logisch dat regionale spreiding een belangrijk aspect wordt in de beoordeling van de fondsen. Het zou onwenselijk zijn als het geld vooral terecht komt op die plekken waar ook al veel instellingen zitten die profiteren van de andere regelingen. Deze inzet is toch juist bedoeld voor de regio's die anders buiten de boot vallen.

Niet "wie het eerst komt, wie het eerst maalt"

De minister wil bij de beoordeling uitgaan van het tijdstip van binnenkomst van de aanvragen, "wie het eerst komt, het eerst maalt". Dit creëert een ongelijk speelveld. De verschillen in de ambtelijke apparaten van de betrokken overheden zijn immers groot; sommige overheden en met name de grote steden sneller kunnen handelen dan overheden waar het ambtelijk apparaat minimaal is. Daarnaast stimuleert deze aanpak een onwenselijke race, waardoor inhoudelijke criteria ondergeschikt kunnen raken. Wij vrezen ook onduidelijkheid over dit criterium dat haast in de hand werkt, waardoor onvolledige aanvragen gedaan zullen worden om maar op tijd te zijn, waar instellingen die iets langer de tijd nemen achter het net vissen.

Uiteraard is snelheid in deze tijden geboden, zeker gezien het feit dat de eerste culturele instellingen al op omvallen staan. In het licht van bovenstaande stellen wij het volgende voor:

- Hanteer een deadline voor het indienen van aanvragen bij de fondsen. Alle betrokken overheden hebben dan evenveel tijd om co-financiering te regelen
- Start de beoordeling door de fondsen na het aflopen van deze deadline
- Neem in de beoordeling regionale spreiding mee als criterium

Inzet vitale regionale culturele infrastructuur is slechts een begin

Met de beschikbaar komende middelen kan slechts een klein deel (10%) van de regionale culturele instellingen gesteund worden. Het gaat dan om de grootste nood op korte termijn. Op langere termijn zal voor de gehele culturele sector de anderhalve-metersamenleving grote offers vergen. Zalen zullen anders moeten worden ingericht en de bezoekersaantallen, en daarmee de inkomsten uit tickets zullen navenant kleiner worden.

Tot slot

Net als de minister voelen wij ons verantwoordelijk voor de culturele infrastructuur. Een gezamenlijke inzet van Rijk, provincies en gemeenten helpt om de grootste klappen in de cultuursector op te vangen. Daarbij is het van belang samen op te trekken en elkaar te versterken. Niet alleen nu, maar zeker ook in de komende periode. Want hoewel de additionele middelen zeer welkom zijn voor de problemen op korte termijn, vergt de langere termijn een grotere inzet. We gaan hierover graag verder met u in gesprek.